

בס"ד

מבחן אורינות

יחסי גומלין

מחווין

קראו את מאמר 1 – "מה צריך כדי לחיות?" – שבעמודים 2-3 בחוברת הטקסטים, וענו על השאלות שלפניכם.

1. א. מי הם כותבי המאמר – "מה צריך כדי לחיות?" 2 נקודות

אסנת בבלי וד"ר תמר אחירון-פרומקין, (משרד להגנת הסביבה, אגף חינוך וקהילה)

ב. מה תוכלו להסיק ממידע זה?

המידע במאמר אמין ומהימן

2. בפסקה הראשונה ישנה השוואה בין בני האדם לבעלי החיים.

• מה משותף לשניהם? 2 נקודות

המשותף לבני האדם ובעלי החיים ששניהם צריכים מקום לחיות בו, מיסומזן

מה השוני ביניהם? (שני הבדלים) 4 נקודות

בני האדם צורכים הרבה יותר משאבים מיצורים חיים אחרים כמו כן

האדם יצור חברתי ולכן הצרכים שלו נחשבים מורכבים יותר משל רוב

היצורים, וגם החותם (לדוגמה הפסולת) שהאדם משאיר אחריו בסביבה

גדול בהרבה מזה שמותירים יצורים חיים אחרים.

3. בפסקה ד': כך לדוגמה כבר מתקופות קדומות כרה האדם חומרי גלם מן הקרקע

ובתהליך של עיצוב ושרפה הפכם לכלי חרס וזכוכית [...]

מה היא מטרת הדוגמה בפסקה זו? סמן תשובה אחת נכונה. 4 נקודות

א. להראות שבתקופות קודמות שמרו על הטבע.

ב. להראות שגם בתקופות קודמות השתמשו בחומרים שאינם מצויים בטבע שהזמן

הדרוש לפירוקם ארוך מאוד.

ג. להראות שבתקופות קודמות יצרו כלים.

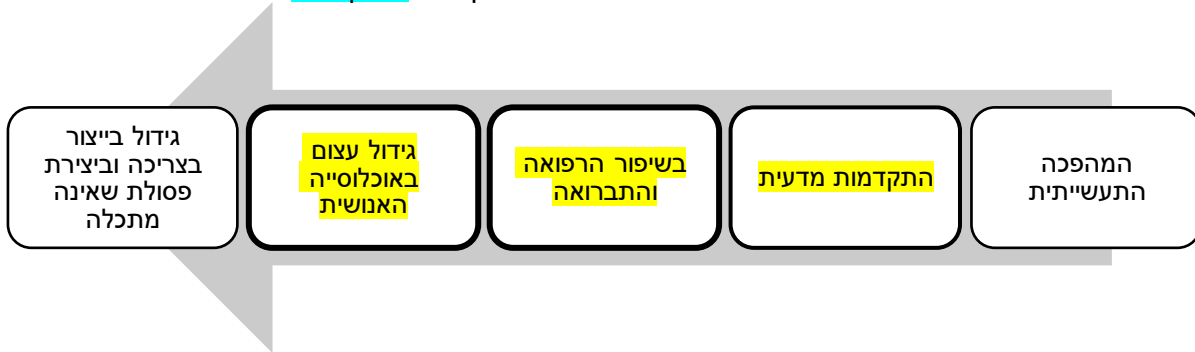
ד. להראות לנו שאפשר להשתמש בחומרי גלם מהקרקע ליצור כלים.

4. לפי מאמר 1, מה הם **הגורמים** ליצירת פסולת מרובה?

סמנו ✓ ליד **ארבע** תשובות. 8 נקודות

- גידול עצום באוכלוסייה האנושית.
- מעבר סחורות מחו"ל באריזות.
- השימוש הגובר בנפט ובמוצריו.
- צפייה בפרסומות.
- ייצור כמויות גדולות מאוד תרכובות רבות שאינן מתפרקות.
- תרבות הצריכה.

5. השלימו את שלוש התיבות החסרות בתרשים לפי פסקה ו'. 6 נקודות

6. איזו **תופעה** מוצגת במאמר 1 **וגם** בטקסט הנלווה? 4 נקודות

תרבות הצריכה - חומרות ורכישת מוצרים מעבר לסיפוק הכרחי / אנשים צורכים בגלל השפעות חברתיות ותרבותיות שאפשר למתן אותן / הצריכה של אנשים מושפעת מפרסומות, מותגים, חברים ומכרים, מבצעים ומה שאנו סופגים מאמצעי התקשורת / צריכה שאינה נכונה / צריכה הנכנעת למניפולציות פרסום ושיווק צריכה הנגרמת ללא מניעים.

7. א. מה **ההמלצות** המוזכרות בטקסט הנלווה? על שתי המלצות 6 נקודות

לחנך את הנוער לקיימות דרך ארון הבגדים.
 לשלב עשייה לצד למידה על קיימות.
 בני נוער יארגנו שוק 'קח-תן' ותצוגת אופנה המבוססת על בגדים שהושאלו מחנויות יד-שנייה.
 ללמוד בקניון צריכה נכונה - לא להיכנע למניפולציות פרסום ושיווק.
 ללמוד עם בני הנוער לזהות את המניעים האמיתיים שלנו בקניית בגדים, ואת החשק עז שיוצרת בנו תרבות הצריכה.

ב. האם כותבי המאמר **יסכימו** עם **ההמלצות** המוזכרות בטקסט הנלווה? הביאו **ציטוט** מתוך מאמר 1. יסכימו 2 נקודות. ציטוט 4 נקודות. לא חייב את כל הציטוט.

יסכימו, הגישה של **הקיימות** מזמינה אותנו לבחון בכנות איפה עובר הגבול בין הצרכים שלנו לבין רצונותינו, (מה אנחנו צריכים באמת, עד כמה אנו צורכים בגלל השפעות חברתיות ותרבותיות שאפשר למתן אותן או עד כמה התנהגות הצריכה שלנו מושפעת מפרסומות, מותגים, חברים ומכרים, מבצעים ומה שאנו סופגים מאמצעי התקשורת).

8. צפו בתרשים המתאר את ייצור מוצרי פלסטיק במיליוני טונות לפי שנים.

א. כתבו **מסקנה** העולה מן התרשים.

4 נקודות

ישנו גידול משמעות בייצור פלסטיק בין השנים 1950 – 2017.

ב. העתיקו מתוך מאמר 1 משפט אחד **העולה בקנה אחד** עם המסקנה העולה מן התרשים.

4 נקודות

במיוחד עם השימוש הגובר בנפט ובמוצרי (הפלסטיק) ובעקבות ייצור כמויות גדולות מאוד תרכובות רבות שאינן במערכות הטבעיות ואינן מתפרקות.

9. בטקסט הנלווה נכתב: אופנה אינה רק יופי וזוהר – יש לה גם **צד אפל**.

מה פירוש הביטוי 'צד-אפל'? 4 נקודות

1 גישה חיובית

2 חדשנות

3 הרגלי צריכה

4 צד שלילי

10. מהו תפקידן של הערות השוליים בתחתית עמוד 3? 4 נקודות

1 להדגים מושגים מן הטקסט.

2 להסביר מושגים המופיעים בטקסט.

3 להדגיש הסברים המופיעים בטקסט.

4 להפנות למקור מידע נוסף שאינו בטקסט.

קראו את מאמר 2 – " הנאום של גרטה טונברג " – שבעמודים 4-5 בחוברת הטקסטים, וענו על השאלות שלפניכם.

11. טראמפ הגיב לגרטה טונברג בציוץ הבא: "היא נראית כמו צעירה מאושרת מאד, שמצפה לה עתיד מזהיר ונפלא. כל כך נחמד לראות את זה.!"

מדוע **לדעתכם** מצפה טראמפ לגרטה טונברג עתיד מזהיר ונפלא? **4 נקודות על התוכן.**
1 נקודה על נקודה בסוף משפט.

תקבל תשובה המתייחסת לתוכן הנאום / למשפט : גרטה טונברג בת ה-16, סחפה אחריה מיליונים ברחבי העולם למחאת היחיד שלה לפני שנה. / גרטה נאמה נאום מרגש ועוצמתי באו"ם. / גרטה טונברג בעלת אינטליגנציה ואומץ, ותושבי העולם החפצים בשינוי יכולים ליהנות ולרוות נחת ממנה.

12. כחלק ממחאתה של גרטה טונברג, היא נאמה נאום מרגש ועוצמתי באו"ם שלמעשה **תקף את מנהיגי העולם.**

מה היא הביקורת של גרטה טונברג על מנהיגי העולם? **4 נקודות**
המנהיגים המתכחשים לשינויי האקלים, בשעה שהטמפרטורות בכדור הארץ עולות, ומצטברות עוד ועוד עדויות ממקומות שונים בעולם המצביעים על החמרה. / המנהיגים לא עושים כלום. הם דואגים רק לעצמם ולכלכלה כאן ועכשיו בלי להסתכל על העתיד, על הדור הבא.

13. במאמר נכתב : גרטה טונברג, בגילה הצעיר, הפכה לגיבורה **קוראת תיגר** על גישת "**העסקים כרגיל**"

מה משמעות המשפט? **4 נקודות**

- 1 גרטה טונברג משדרת עסקים כרגיל.
- 2 גרטה טונברג יוצאת למאבק כנגד המנהיגים שלא מתפנים לטפל במשבר האקלים.
- 3 גרטה טונברג קוראת למנהיגים לפתוח עסקים רגילים.
- 4 גרטה טונברג קוראת לבעלי העסקים לגלות יותר אחריות כלפי משבר האקלים.

14. שכתוב הנאום שונה מכתובה של טקסט מידע.

מה מאפיין את שכתוב הנאום של גרטה?

כתבו **שני** מאפיינים שונים של הנאום וצטטו מהשכתוב דוגמה לכל אחד מהמאפיינים שכתבתם.

המאפיינים יכולים להיות קשורים לסגנון הכתיבה ולתוכן הנאום.

דוגמה: מאפיין: חזרה על המילים לשם הדגשה

ציטוט: "גנבתם את חלומותיי, גנבתם את ילדותי"

1. **מאפיין:** פנייה לנמענים 2 נקודות

ציטוט: איך אתם מעזים? יש במאמר דוגמות נוספות. 2 נקודות

2. **מאפיין:** שאלות 2 נקודות

ציטוט: איך אתם מעיזים?! מה יידרש כדי שהאנשים שבשלטון יתעוררו? 2 נקודות

. **מאפיין:** גוף ראשון

ציטוט: אני... אני...

קראו את מאמר 3 – " המיינות " – שבעמודים 5-6 בחוברת הטקסטים, וענו על השאלות שלפניכם.

15. דשא בגינה ציבורית משוטטות כמה ציפורים מסוגים שונים, וביניהן מיינות.

כתבו שני סימני היכר שלפיהם אפשר לזהות את המיינות. 4 נקודות

- צבע נוצות הראש של המיינה שחור או צבע נוצות גופה חום או שניהם.
- הרגליים שלה צהובות.
- המקור שלה צהוב.
- יש כתם צהוב בצדי העיניים שלה.
- היא משמיעה קולות רבים, מגוונים או ייחודיים.

16. בהודו, ארץ המוצא של המיינה, היא נטרפת על ידי עופות דורסים שונים, ובכל זאת גודל האוכלוסייה שלה אינו משתנה במידה רבה. 4 נקודות

מה יכול להיות ההסבר לכך?

- 1 המיינה לומדת דברים חדשים.
- 2 המיינה ניזונה מהחי ומהצומח.
- 3 המיינה מתרבה במהירות.
- 4 המיינה משמיעה קולות מגוונים.

17. האם ייתכן שבעתיד יהיו למיינות תכונות השונות מהתכונות שיש להן כיום? 4 נקודות

- 1 כן, כי תנאי הסביבה משתנים כל הזמן.
- 2 כן, כי למיינה תכונות הייחודיות רק לה.
- 3 לא, כי למיינה תוחלת חיים ארוכה במיוחד.
- 4 לא, כי תכונות של בעלי חיים אינן משתנות.

18. חוקרים גילו שמאז פלישת המיינה לסביבה העירונית בישראל נפגע מגוון המינים המקומי. הם קבעו שהתנהגותה של המיינה היא שגרמה לכך.

כתבו דוגמה להתנהגות המיינה הפוגעת במגוון המינים של בעלי החיים המקומי.

4 נקודות

תשובה העוסקת במניעת הגישה של ציפורים ממינים אחרים למזון או בתחרות על מקורות מזון או

בפגיעה ברכייה של מינים אחרים.

לדוגמה:

המיינה מונעת מציפורים אחרות לגשת למזון.

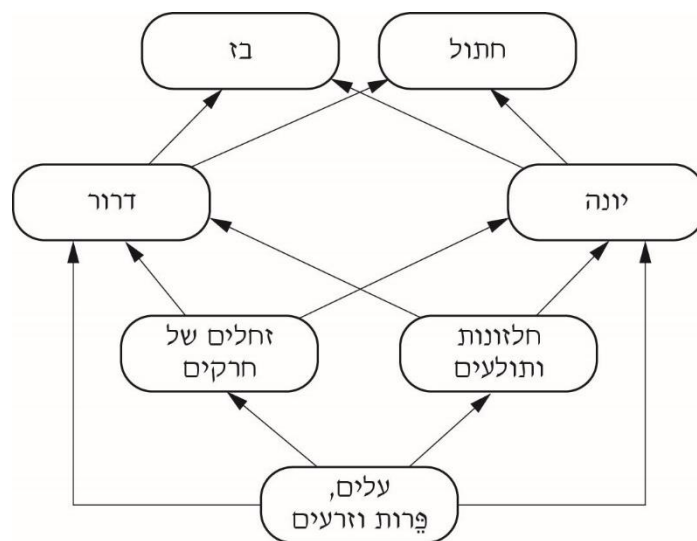
המיינה אוכלת למינים אחרים את המזון הדרוש להם. (תחרות על מקורות מזון —)

המיינה מכריחה ציפורים אחרות מהקן שלהן. (פגיעה ברכייה של מינים אחרים)

המיינה פוגעת בכינים ובגוזלים של ציפורים אחרות. (פגיעה ברכייה של מינים אחרים)

19. מארג המזון בתרשים שלפניכם הוא חלק ממארג מזון בסביבה עירונית בישראל.

כיוון החצים בתרשים מסמן את שרשרת המזון: מעבר המזון ומעבר האנרגיה.

א. על פי התרשים, אילו שני יצורים חיים במארג מזון זה הם טורפי-על? **2 נקודות**

• **חתול + בז**

ב. בעקבות פלישת המיינה לסביבה העירונית בישראל חל שינוי במארג מזון זה.

לאיזה יצורים חיים במארג המזון יש יחסי תחרות עם המיינה? **2 נקודות**

_____ **יונה/דרור**

20. תארו את תוצאות הניסוי בטקסט הנלווה- "ניסוי המינות".

תשובה העוסקת בכך שמיינות שחיו בכפר ניגשו לאוכל לאט יותר ממיינות שחיו בעיר.

או שמיינות שחיו בכפר ניגשו לאוכל בתוך 10 דקות בממוצע, ואילו מיינות שחיו בעיר ניגשו לאוכל בתוך 5.2 דקות בממוצע.

ניסוח שיבטא השוואה 3 נקודות

ב. לפי תוצאות הניסוי אפשר להסיק שיש הבדל בין התנהגות המיינות שחיו בעיר ובין התנהגות המיינות שחיו בכפר.

מהו הבדל זה? 3 נקודות

- 1 מיינות שחיו בעיר מעזות יותר.
- 2 מיינות שחיו בעיר זהירות יותר.
- 3 מיינות שחיו בעיר אטיות יותר.
- 4 מיינות שחיו בעיר חברתיות יותר.